

Covenant & Conversation FAMILY EDITION

Jonathan Sacks THE RABBI SACKS LEGACY

HUKAT ● חקת

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (זצ"ל) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Hizmet Eden Lider

- **Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2012 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. Makaleye buradan ulaşabilirsiniz.**

Hâlâ bizi şoka sokma gücüne sahip bir sahnedir bu. Halk – yine – su eksikliğinden yakınmaktadır. Ama bu kez Moşe sükûnetini yitirir: "Dinleyin şimdi asiler" der, "size bu kayadan mı su çıkaralım?" Sonra asasıyla kayaya iki kez vurur.

Bunun ardından bize, Moşe'nin Erets Yisrael'e giriş sırasında halka liderlik etmesine izin verilmediği bildirilir. Birçokları bunu Moşe'nin itidalini kaybetmesine karşılık bir ceza olarak görür. Ancak belki de Moşe "günah işlemiş" değildir. Belki de Moşe Mısır'dan çıkan nesil için uygun lider iken, aynısı o neslin, müdahaleden çok ilhama ihtiyaç duyan çocukları söz konusu olduğunda geçerli değildir. Moşe'nin liderliği, tıpkı güneş gibi, baskın bir güce sahipti. Yeoşua'nınki ise, ay gibi, başkalarına güç ve yetki tanıyan türdendi.

Ama soru değişmemektedir: Acaba Moşe burada neden kontrolünü kaybetmiştir? Halk çöldeydi ve bu nedenle su konusunda sürekli olarak doğal bir endişe taşıyordu. Moşe daha önce de, hem Mara hem de Refidim'de buna benzer şikâyetlerle yüzleşmişti. Refidim'de taşlanacağından bile endişelenmiş, ama yine de sükûnetini korumuştu. Öyleyse onu şimdi neden kaybetmiştir?

Metin bize bölümün başındaki sözlerle üstü kapalı bir ipucu vermektedir: "Birinci ayda tüm Yisrael toplumu Tsin Çölü'ne geldi ve Kadeş'te kaldılar. Orada Miryam öldü ve gömüldü. Halk için su yoktu…" Gelenek bize Miryam hayatta olduğu sürece onun liyakati uğruna Bene Yisrael'e eşlik eden mucizevi bir kuyu olduğunu anlatır. Fakat Miryam ölünce su kesilmiştir. Ama bundan fazlası da vardır. Moşe ablasını daha yeni kaybetmiştir. Dolayısıyla konu sadece su değildir. Keder de bir etkendir.

Bir kardeşi kaybetmek insanı derinden sarsan bir deneyimdir. Anne veya babadan farklı olarak, bir kardeş, insanın kendi nesline mensuptur. Ve vefatı, fanilik gerçeğini insanın bilincine, acı verecek kadar yaklaştırır. Üstelik Miryam Moşe için sıradan bir abladan da öteydi. Moşe'nin hayatının kurtarılmasına yardım etmişti. Küçük bir kızken Moşe'nin içinde bulunduğu sepet Nil'de sürüklendiği sırada ona uzaktan göz kulak olmuştu. Ardından cesur bir şekilde Paro'nun kızıyla konuşarak Moşe'nin kendi annesi tarafından yetiştirilmesini temin etmişti. Hayatı boyunca Miryam'ın varlığı Moşe için önemli bir destek niteliğindeydi. Kızıldeniz'de kadınların söyledikleri şarkıya Miryam öncülük etmişti. Moşe'nin liderliğine ve görevine destek olmuş, onu sadece bir kere, o da Moşe'nin eşi için duyduğu endişe nedeniyle eleştirmişti. (Miryam bu nedenle cezalandırılmış olsa da, Hahamlarımız Miryam'ın bu olaydaki motivasyonunun samimi olduğunu söyleyerek onu savunmuşlardır.)

Sonuç olarak, Miryam'ın vefatı Moşe'yi kırılgan bir durumda bırakmıştır. Halkın su hakkındaki şikâyetleri, Miryam'ın yokluğunun yarattığı kişisel boşluğa denk gelmiştir. Mesele sadece halkın suyunu kaybetmesi değildir; Moşe de hep kendisine destek olmuş ve yol göstermiş olan ablasını kaybetmiştir.

Bir yakınımızı kaybetmek bizi derinden kırılgan bir hale getirir. Kayıp tazeyken duygularımızı kontrol etmeyi zor bulabiliriz. Hatalar yaparız. Düşünmeden hareket

ederiz. Muhakememizi kaybederiz. Peygamberlerin bile buna karşı bağışıklığı yoktur. Rambam, Yaakov'un, kendisi de bir peygamber olmasına rağmen Yosef'in hayatta olduğunu bilemediğini, zira kederin peygamberlik gücünü bloke ettiğini belirtir.

Dolayısıyla, Tanrı, Moşe'ye kayaya konuşmasını söylediği zaman belki de Moşe bu mesajı tam olarak algılayamamıştır. Keder duygularının bunaltıcı etkisi altında kayaya konuşmak yerine vurmuştur. Evet, Moşe itidalini kaybetmiştir. Kayaya vurmuştur. "Tanrı" yerine "biz [mi su çıkaralım?]" demiştir. Ancak daha derindeki gerçek, teolojik olmaktan ziyade insanidir. Moşe'nin öfke patlaması derin bir kişisel kaybın dışa vurumuydu. Bir zamanlar kendisini kurtarmış, kendisiyle birlikte şarkı söylemiş, onlarca yıl boyunca liderliğine destek olmuş olan ablası artık yoktu.

Günün sonunda, bu basit bir başarısızlık veya itaatsizlik hikâyesi değildir. Moşe'nin "insan" yönünün bir portresidir. **Moşe'nin güven ve sükûnetini kaybettiği anın hikâyesi, liderlik ve krizden veya bir asa ve kayadan çok, büyük bir Yahudi kadınıyla, büyüklüğü ancak artık orada olmadığı zaman tam olarak takdir edilen Miryam'la ilgilidir.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Keder bazı zamanlarda sağlıklı kararlar alma yetimizi nasıl etkiler?
2. Sizce Moşe, daha önce de benzeri sorunlarla yüzleşmiş olmasına rağmen Me Meriva'da neden bu kadar güçlü bir tepki göstermiştir?
3. Tanah'ta bildiğiniz başka hangi kardeş ilişkileri vardır? Bu ilişkilerle Moşe ile Miryam'ın ilişkisi arasındaki benzerlikler ve farklar nelerdir?

Kısaca Peraşa

Peraşa'nın başında Kızıl İnek (*Para Aduma*) yasalarını öğreniyoruz. Bu ineğin külleri, bir ölüyle temas nedeniyle *tame* olmuş kişilerin arındırılmasında kullanılır. Bu konunun ardından Bene Yisrael Tsin Çölü'ne erişirler. Miryam ölür ve halk su talebinde bulunur. Tanrı, Moşe'ye bir kayaya konuşarak su çıkarması talimatını verir, ama Moşe bunun yerine öfkeyle kayaya vurur. Yine de su çıkmasına rağmen, Tanrı, Moşe ile Aaron'un Vaat Edilmiş Topraklara giremeyeceklerini ilan eder. Aaron Or Dağı'nda vefat eder ve yerine oğlu Elazar geçer. Halkın, başka şikâyetler sonrasında yılanların saldırısına uğraması üzerine Tanrı, Moşe'ye, bakırdan bir yılan yapmasını söyler. Yılan sokması sonrasında bu yılana bakanlar iyileşecektir. *Peraşa*'nın sonunda Bene Yisrael, Emori kralları Sihon ve Og'u da yenilgiye uğratır ve Yarden'in doğusundaki toprakları kontrol altına alırlar.

RABİ SACKS'IN FELSEFESİ

Derinlere Dalmak

Gerçekten de hayranlık uyandıran bir anlatıda, Hahamlarımız Miryam'ın, halkın Mısır'da köle olduğu dönemde, neslinin önde gelen bilgesi olan babası Amram'ı, İbrani kocaların eşlerinden boşanarak hiç çocuk sahibi olmamalarını öngören hükmünü iptale ikna ettiğini belirtirler. Amram'ın bu hükmünün sebebi, doğacak herhangi bir çocuğun %50 ihtimalle öldürülecek olmasıydı. Ama Miryam "Senin hükmün Paro'nunkinden daha kötü" demişti. "Paro yalnızca erkek bebekleri hedef alıyordu. Seninki ise kız bebekler için de geçerli. Paro çocukları bu dünyadaki yaşamdan mahrum etmek niyetinde. Sense onları Gelecek Dünya'dan da mahrum ediyorsun."

Amram Miryam'ın üstün mantığına uygun hareket etmişti. Ayrılan tüm karı-kocalar yeniden evlenmişti. Yoheved hamile kalmış ve Moşe doğmuştu. Dikkat edilirse, Hahamlarımız tarafından anlatılan bu Midraş, gayet açık bir şekilde, altı yaşındaki bir kızın, neslin önde gelen hahamından daha büyük bir inanç ve bilgeliğe sahip olduğuna işaret etmektedir!

Moşe, kuşkusuz, ablasına neler borçlu olduğunun bilincindeydi. Bu ışık altında, Tsin'de meydana gelen olay, bir kayaya vurmaktan veya Tanrı'ya itaatsizlikten çok, bir yakını kaybetmenin, sevgili bir ablanın yokluğuyla yüz yüze kalındığında en büyük peygamber için bile ne kadar ağır ve denge bozucu bir güce sahip olduğuyla ilgilidir.

- **İster kardeşleriniz, ister kuzenleriniz, isterse de yakın arkadaşlarınız olsun, hayatınızdaki insanları özel kılan nedir?**

Peraşa Aktivitesi

Bana Yaslan

Herkes sırt sırta veya yan yana çiftler halinde duracak ve dengede kalabilmek için hafifçe birbirine yaslanacak. Biri "Başla" diye komut verecek ve o andan itibaren tek yapmanız gereken, hâlâ birbirinize yaslanarak, ağırlık noktanızı değiştirerek veya yaslanma işini bir zincir haline getirmek üzere üçüncü bir kişi ekleyerek küçük adımlar atmaya çalışmak. Buradaki amaç, düşmeden dik durmak üzere birlikte hareket etmek olacak.

Birine "yaslanmayı" öğrenmenin zorlukları nelerdir? Bunun faydaları nelerdir?

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Hanna'yı Kaybetmek

Hanna Szenes (Seneş) 1944 yılında bir İngiliz uçağından Nazi işgali altındaki Avrupa'ya paraşütle atladığında yalnızca 23 yaşındaydı.

On yıl öncesinde Macaristan'da antisemitizm endişe verici boyutlara yükselince, onlu yaşlarındaki Hanna, Yahudilerin toplum içindeki yaşamlarının ne kadar güvensiz olduğunu gittikçe daha iyi fark ediyordu. Ağabeyi György ile birlikte Maccabea gençlik hareketine katılmış ve İbranice öğrenmeye başlamıştı.

II Dünya Savaşı hız kazandıkça tehlike de gitgide artıyordu. Binlerce Macar Yahudi'si Auschwitz'e gönderiliyordu ve bir şair, hayal ustası ve asker olan Hanna, Yahudiliğin geleceği için mücadele etmek üzere henüz devlet kurulmadaki önce var olan Yahudi ordusu Hagana'ya katıldı.

Hanna paraşütle Yugoslavya'ya atlamak için eğitim aldı. Görevi, kamplara sevk edilmek üzere olan Macar Yahudilerinin kurtarılmasına yardım etmekti. Bir daha geri dönemeyeceğini bildiğinden, Hanna György'ye bir veda mektubu yazarak ona "Sevgili Giora'm" diye hitap etti. İki kardeş birbirine çok yakındı. O dönemde Palestine olarak adlandırılan Erets Yisrael'e taşınmışlardı. Hanna görevi için yola çıktığında, kardeşi bu eksikliğin yükünü sessizce taşıdı: Budapeşte'de yetişmiş iki idealist kardeşi şimdi savaş ayırmıştı.

Yakalanan ve ardından öldürülen Hanna'nın görevi – ve yaşamı – trajediyle sona erdi. Ama György hayatta kaldı. Savaştan sonra kendisini Hanna'nın şiirlerini, mektuplarını ve mirasını korumaya adayarak, dünyanın kız kardeşinin kahramanlığını hiçbir zaman unutmamasını teminat altına aldı. Birlikteyken, hatta ayrıldıklarında da, kardeş sevgileri kalıcı olmuştu.

Bugün Yisrael'de, kısmen kardeşinin çabaları sayesinde, Hanna Seneş her evde tanınan bir isimdir ve şarkılaştırılan şiiri *Eli Eli*, milyonlarca kez söylenmiştir.

- **Önem verdiğiniz bir kişiye, değerli ve mühim olduğunu göstermek için neler yapabilirsiniz?**

Şofetim 11:1 – 33 (Aşkenazi ve Sefaradi)

Şofetim 11:1 – 40 (Yemen)

Şofetim (Hâkimler) 11:1-33, Gilad'lı yiğit bir savaşçı olan Yiftah'ın hikâyesini anlatır. Yiftah bir fahişenin oğlu olduğundan ailesi tarafından reddedilmişti ve bu yüzden sürgünde yaşıyordu. Ama çok geçmeden büyük bir askeri lider olarak şöhret kazanacaktı.

Amon-oğulları Yisrael'i tehdit edince, Gilad ileri gelenleri Yiftah'tan kendilerine savaşta komutanlık etmesini rica ederler. Yiftah bunu tek bir şartla kabul eder: Zafer kazandıkları takdirde halkın lideri olarak atanacaktır.

Savaşa çıkmadan önce Yiftah, Amon-oğulları ile aradaki anlaşmazlığı diplomatik yollardan çözmeye çalışarak Yisrael'in ülke üzerindeki hakkını ve komşu halklarla olan barışçı geçmişini açıklar. Ancak Amon kralı onun tezini reddeder. Bunun ardından Yiftah bir vaatte bulunarak, Tanrı kendisine zafer bahşettiği takdirde, geri döndüğünde evinden ilk çıkanı yakılan bir *korban* olarak sunacağını söyler. Tanrı'nın Ruhu ile donatılmış halde, Yiftah, Amon-oğullarını kesin bir yenilgiye uğratır. Bölüm onun zaferiyle sona erer ve vaadinin trajik sonucunu anlatacak olan sıradaki pasuklara zemin hazırlar…

- **Yiftah'ın hikâyesinde alışılmadık olan nedir?**

Şofetim 11:1-40'ı okuyun (bu haftaki *Aftara*'nın Yemen geleneğinde okunan kısmı dâhil)

1. Yiftah'ın hikâyesinin bu şekilde sona ermesi hakkındaki duygularınız nelerdir?
2. Bu son ile Rabi Sacks'ın Hukat *Peraşa*'sında keşfe çıktığı tema arasında bir bağlantı görebiliyor musunuz?
3. Bu anlatımla Avraam'ın yaşamındaki bir olay arasında bir bağlantı görebiliyor musunuz?

TANAH'TAN BAĞLANTILAR

Peraşa ve Aftara Arasındaki İlişki

Rabi Yaakov Medan, *Aftara*'da Yiftah'ın, Yisrael'in Kadeş'ten Tsin Çölü'ne olan yolculuğunun ve Yarden'in doğu yakasının Sihon'un elinden alınmasının anlatıldığına işaret eder. *Peraşa* da bu yolculuğu ayrıntılı bir şekilde aktarmaktadır ve bu durum *Peraşa* ile *Aftara* arasında belirgin bir bağ kurmaktadır.

Ancak Yiftah'ın anlattıkları, üç önemli ayrıntıyı öğretmektedir:

1. Yisrael kuzeye doğru yolculuğu sırasında yalnızca Edom topraklarından değil, aynı zamanda Moav kralının topraklarından da geçmek istemiş, ancak tıpkı Edom gibi, Moav kralı da onların geçişine izin vermeyi reddetmişti.
2. Bene Yisrael'in Emorilerin topraklarını fethetmesinden Yiftah'ın zamanına kadar üç yüz yıl geçmiştir. Bu ayrıntıya dair başka bir kaynak yoktur; dolayısıyla Yiftah'ın anlattıkları Hâkimler döneminin kronolojisinin oluşturulmasına temel sağlar.
3. Yiftah, "Amon ve Moav toprakları Sihon tarafından temizlenmiştir" şeklindeki kanuni prensibi tesis eden ilk kişidir. Bu prensibe göre, her ne kadar Bene Yisrael'in Amon ve Moav topraklarını ele geçirmesi, Tanrı tarafından bu toprakların Lot'un soyundan gelen bu iki halka verilmiş olması nedeniyle yasak idiyse de, bu topraklar Sihon tarafından Amon ve Moav'dan ele geçirildikten sonra buraları Sihon'un elinden almak artık yasak değildi.

   Peraşa'da, Tora'nın Sihon'un Moav topraklarındaki fetihlerine dair nispeten geniş anlatımı içinde buna dair imalar bulunmaktadır. Ama bu konu Yiftah tarafından daha açık bir şekilde ifade edilmiştir.

NEVİİM KİTAPLARI BAĞLAMI

Şofetim Kitabı

Yiftah, Devora ve Gidon'un döneminden sonra Hâkimlik görevini üstlenmiş ve altı yıl boyunca halka liderlik etmiştir. Ondan sonraki hâkim Şimşon'dur.

Yiftah'ın Tanrı'ya dile getirdiği vaat (*neder*) biraz garip görünmektedir. Her ne kadar bir savaşçının, savaştan zaferle dönmesi halinde Tanrı'ya bir *korban* sunacağını belirtmesi olağan bir durum ise de, Yiftah (belki de bilinçli olarak?) neyin *korban* olarak sunulacağı konusunda belirsiz bir ifade kullanmıştır:

> *Yiftah A-Şem'e bir vaatte bulunarak [şöyle] dedi: "Eğer Amon-oğullarını kesin olarak elime verirsen, Amon-oğullarından selametle geri döndüğümde evimin kapılarından karşıma çıkacak olan, A-Şem'e [ait] olacak ve onu bir Ola-korbanı yapacağım.*

Hahamlarımız (Babil Talmudu, Taanit 4a) bu bölüm hakkında açıklama yaparken bize şöyle derler:

> *Rabi Şemuel bar Nahmani [şöyle] dedi: Rabi Yonatan [şöyle] dedi: Üç kişi uygunsuz şekilde istekte bulunmuştur. [Göklerden, bunların] ikisine, [yine de] münasip şekilde cevap verilmiş, birine ise [kendi yaptığı gibi] uygunsuz şekilde cevap verilmiştir.*

Hahamlarımız bu üçüncü kişinin Yiftah olduğunu belirtirler (bkz. Şofetim 11:1-40).

Bu bölümü siz nasıl anlıyorsunuz?

Haftanın Alıntısı

"Sözler, ahlaki yükümlülükler yaratır ve ahlaki yükümlülükler, sorumlu bir şekilde üstlenildiği ve sadakatle yerine getirildiği zaman, özgür bir toplum olasılığını yaratır. Öyleyse asla sözünüzü yerine getirmezlik etmeyin. Yapacağınızı söylediğiniz şeyi daima yapın. Eğer sözümüzü tutmaktan geri kalırsak, sonunda özgürlüğümüzü de kaybederiz."

Oaths and Vows [Yeminler ve Vaatler], *Matot, Covenant & Conversation*

Biraz Daha Düşünelim

Başkalarına sözler verdiğiniz zaman bu sözünüzü tutacağınızdan ne kadar eminsiniz?

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: @RabbiSacks.

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks